

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 454

**Ekonomika ochrony środowiska
i ekoinnowacje**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Myszkowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041
ISBN 978-83-7695-621-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
------------	---

Część 1. Współczesne problemy ekonomiki ochrony środowiska

Anna Bisaga: Zarządzanie funkcją środowiskową w rolnictwie – źródło nowych rent gospodarstw rolnych / The management of the environmental function in agriculture – the source of new pensions of agricultural households.....	13
Zbigniew Brodziński, Katarzyna Brodzińska: Uwarunkowania rozwoju rynku zielonych miejsc pracy na przykładzie podmiotów zajmujących się przetwórstwem biomasy na cele energetyczne / Conditions of green jobs market development based on the example of businesses processing biomass for energy purposes.....	22
Agnieszka Ciechelska: Analiza skuteczności i zrównoważenia polskiego systemu gospodarki odpadami komunalnymi / Analysis of the effectiveness and sustainability of the Polish municipal waste management system.....	31
Ilisio Manuel de Jesus, Natalia Sławińska: Kształtowanie się cen gruntów rolnych w Polsce na tle wybranych krajów Unii Europejskiej / Price formation of agricultural land in Poland on the background of selected countries of the European Union.....	45
Anna Dubel: Efektywność ekonomiczna inwestycji na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią / Economic efficiency of investment on areas of special flood-related hazards.....	52
Piotr Jeżowski: Techniczne uwarunkowania rozwoju gospodarki niskoemisyjnej w Polsce / Technical conditions for development of the low emission economy.....	63
Waldemar Kozłowski: Ocena wskaźnikowa inwestycji infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w aspekcie zrównoważonego rozwoju / Evaluation of investment ratio water supply and sewerage infrastructure in the context of sustainable development.....	79
Barbara Kryk: Rachunek korzyści ekologicznych z inwestycji termomodernizacyjnych na przykładzie spółdzielni mieszkaniowych województwa zachodniopomorskiego / Account of environmental benefits from thermo-modernization investment on the example of cooperative housing of West Pomeranian Voivodeship.....	92

Łukasz Kuźmiński, Łukasz Szalata, Bogusław Fiedor, Jerzy Zwoździak: Ocena zmienności ryzyka zagrożenia powodziowego w dorzeczu Odry na podstawie rozkładów półrocznych maksimum stanów wód / The rating of volatility of flood hazard risk in the basin of the Oder River based on biannual distributions of maximums of water levels.....	102
Romuald Ogrodnik: Wskaźniki efektywności działalności środowiskowej kopalń węgla kamiennego / Environmental performance indicators of hard coal mines.....	117
Jarosław Pawłowski: Zasadność ekoratingu samochodów osobowych / Ap- propriateness of eco-rating of passenger cars.....	131
Anna Śliwińska: Metodyka poszerzenia systemu i alokacji w ocenie cyklu życia procesów wielofunkcyjnych / System expansion and allocation methodology in a life cycle assessment of multi-functional processes.....	141

Część 2. Postęp techniczny a ekonomia środowiska oraz zasobów naturalnych

---

Sylwia Dziedzic: Ekoinnowacyjne zachowania zakupowe klientów / Eco-in- novative purchasing behavior of customers.....	159
Stanisław Famielec, Józefa Famielec: Ekonomiczne i techniczne uwarunko- wania procesów spalania odpadów komunalnych / Economic and techni- cal determinants of municipal solid waste incineration.....	174
Ryszard Jerzy Konieczny: Zapotrzebowanie energetyczne wiatrowego aera- tora pulweryzacyjnego wody w warunkach Jeziora Rudnickiego Wielkie- go / Energy demand of wind-driven pulverising aerator under conditions of Lake Rudnickie Wielkie.....	186
Małgorzata Rutkowska-Podołowska, Jolanta Pakulska: Nakłady inwesty- cyjne na gospodarkę odpadami / Capital expenditure on waste management	196
Małgorzata Rychlik, Bartosz Pieczaba, Karol Statkiewicz: Nawilżanie po- wietrza w komorze pulsofluidalnej / Air humidification in the pulsed fluid bed.....	208

Część 3. Społeczne aspekty gospodarowania zasobami środowiska

---

Joanna Gajda: Zarządzanie pracownikami pokolenia Y nowym wyzwaniem dla pracodawców / Sustainable management of Generation Y employees as a new challenge for employers.....	217
Katarzyna Gryga: Społeczna odpowiedzialność biznesu jako narzędzie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa górniczego / Corporate social responsibility as a tool of sustainable development in mining company ...	229

Agnieszka Mikucka-Kowalczyk: Działania społecznie odpowiedzialne podejmowane przez KGHM Polska Miedź SA a koncepcja zrównoważonego rozwoju / Socially responsible actions taken by KGHM Polska Miedź SA vs. the concept of sustainable development.....	239
Sylwia Słupik: Rola partycypacji społecznej w kreowaniu lokalnego zrównoważonego rozwoju / The role of public participation in the creation of local sustainable development	252

Wstęp

Rozwój zrównoważony, a zwłaszcza implementacja opartej na nim strategii tworzy wiele wyzwań dla praktyki ochrony środowiska przyrodniczego i gospodarowania jego zasobami (w tym usługami). Pojawiają się one na wielu płaszczyznach, między innymi w postaci ekonomiki ochrony środowiska, którą uznać można za najwcześniejszą w polskiej literaturze, wywodzącą się jeszcze z sozologii, część badań nad nową proekologiczną strategią rozwoju społeczno-ekonomicznego, a także w formie studiów nad rolą postępu technicznego w ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. Trzeci praktyczny wymiar problemów ochrony środowiska i korzystania ze środowiska przyrodniczego dotyczy – zyskującego na znaczeniu – aspektu społecznego. Powyższe grupy zagadnień pojawiły się w wielu opracowaniach przygotowanych i przedstawionych na konferencji.

Problemy ekonomiki ochrony środowiska przyrodniczego i gospodarowania jego zasobami przyjęły postać między innymi: (1) związków pomiędzy rolnictwem a środowiskiem przyrodniczym i gospodarowania glebą, (2) gospodarowania odpadami komunalnymi, (3) gospodarowania wodą i ściekami, (4) wyzwań niskiej emisji i termoizolacji budynków, (5) „zielonych” miejsc pracy, a także (6) zagrożonych inwestycji i ubezpieczeń ekologicznych czy (7) analizy wskaźników efektywności ekonomiczno-ekologicznej realizowanych przedsięwzięć.

Postęp techniczny jest kolejną, istotną płaszczyzną, na której pojawiają się i są rozwiązywane problemy praktyczne w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i użytkowania jego zasobów czy usług. Uczestnicy konferencji podjęli w tym zakresie między innymi takie zagadnienia, jak: (1) techniczne problemy gospodarowania odpadami, (2) techniczne wyzwania energetyki odnawialnej, a także: (3) ekoinnowacyjne zachowania konsumentów czy (4) ekoinnowacje w produkcji żywności.

Wymiar społeczny ochrony środowiska przyrodniczego i gospodarowania jego zasobami (w tym usługami) rozwija się szybko w ostatnich latach wraz ze zmianami w świadomości ekologicznej ludzi. Ta swoista „socjologia ekologiczna” pojawia się coraz częściej w badaniach naukowych i prezentowanych publikacjach. Wśród uczestników konferencji przyjęły one postać między innymi: (1) społecznej odpowiedzialności biznesu, (2) partycypacji obywatelskiej czy (3) ekologicznego zarządzania zespołami ludzkimi.

Zachęcając Czytelników do zapoznania się z przedstawionymi opracowaniami, wyrazić można dwa oczekiwania – interesującej lektury oraz nadziei, że ta niezwykle istotna, z punktu widzenia rozwoju zrównoważonego i trwałego, problematyka będzie się nadal szybko rozwijać, z korzyścią dla środowiska przyrodniczego i ludzkiej cywilizacji.

Agnieszka Becla

Katarzyna Gryga

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
e-mail: katarzyna.gryga@edu.uekat.pl

SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU JAKO NARZĘDZIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W PRZEDSIĘBIORSTWIE GÓRNICZYM

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS A TOOL OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN MINING COMPANY

DOI: 10.15611/pn.2016.454.19

Streszczenie: Koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu odgrywa coraz ważniejszą rolę w polskiej gospodarce. Idea CSR obejmuje wiele obszarów znajdujących się w zakresie działań przedsiębiorstwa i pozwala na osiągnięcie szerokiego spektrum korzyści. CSR stanowi ważne narzędzie umożliwiające czynny udział w zrównoważonym rozwoju. Zarządzanie organizacją w warunkach zrównoważonego rozwoju zgodnie z zasadami społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw powinno uwzględniać interesy pracowników oraz otoczenia, w którym organizacja funkcjonuje. W artykule przedstawiono podstawowe założenia idei zrównoważonego rozwoju oraz społecznej odpowiedzialności biznesu. Zwrócono uwagę na górnictwo węgla kamiennego, które przez swoje funkcjonowanie determinuje wiele czynników ekonomicznych, społecznych, a szczególnie środowiskowych. Zaprezentowano także realizację działań i zasad CSR na przykładzie przedsiębiorstwa Górniczego Jastrzębskiej Spółki Węglowej SA.

Słowa kluczowe: społeczna odpowiedzialność biznesu, odpowiedzialna kopalnia, zrównoważony rozwój, węgiel, górnictwo.

Summary: The concept of corporate social responsibility is getting more and more important role in the Polish economy. The idea of CSR includes a lot of areas which are in the range the company's activities and allows to achieve a wide spectrum of benefits. CSR is an important tool for active participation in sustainable development. Management of the organization in conditions of sustainable development according to principles of corporate social responsibility, should include the interests of workers and the environment in which the organization operates. The article presents basic assumptions of sustainable development and corporate social responsibility. The paper focuses on coal mining, which by its functioning determines many economic, social and especially environment factors. The paper presents the realization activities and the principles of CSR on the example of Jastrzębska Spółka Węglowa SA.

Keywords: corporate social responsibility, responsible mine, sustainable development, coal, mining.

1. Wstęp

Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw jest odpowiedzią na zwiększającą się świadomość oraz skalę zaangażowania w działania proekologiczne i prospołeczne. Narzędziem umożliwiającym bardziej efektywne, a równocześnie kompleksowe zarządzanie jest koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR – *Corporate Social Responsibility*). Koncepcja ta jest coraz częściej stosowana w przedsiębiorstwach i staje się standardem, a także stanowi źródło przewagi konkurencyjnej.

Podmioty gospodarcze wykazują się zwiększającym zainteresowaniem społeczną odpowiedzialnością, co w konsekwencji prowadzi do zastosowania jej w swojej praktyce zarządczej. Do przeważających aspektów stosowania przez przedsiębiorstwa zasad CSR zalicza się wzrastającą świadomość ekologiczną i powiązanie jakości środowiska z dobrobytem jednostki oraz coraz sprawniejsze funkcjonowanie narzędzi prawnych i ekonomicznych dążących do coraz bardziej skutecznego włączania kosztów strat środowiskowych do rachunku przedsiębiorstwa [Połotnicka, Hawelka 2015, s. 90–98].

Zasadność jej wdrażania zauważają i stosują ją najczęściej duże przedsiębiorstwa, ale kolejne lata pokazują, że koncepcję CSR wprowadzają także małe i średnie przedsiębiorstwa. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw jest istotna w działaniach, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Dobrym przykładem jest przemysł wydobywczy, tj. eksploatacja węgla kamiennego. Do podstawowych problemów ekologicznych górnictwa zaliczane są: wody zasolone z odwadniania zakładów górniczych, odpady górnicze, tereny przeobrażone działalnością górniczą, emisja do powietrza zanieczyszczeń pyłowo-gazowych czy szkody górnicze [Bednorz 2011, s. 5–17].

Górnictwo stanowi sektor gospodarki, który przez swoje funkcjonowanie determinuje wiele czynników ekonomicznych i społecznych. Uwagę zwraca się na środowisko naturalne, ale również istotna jest dbałość o racjonalne gospodarowanie złożem, a przede wszystkim zapewnienie górnikom bezpiecznej pracy. Przed współczesnym górnictwem stoi wiele wyzwań i oczekiwań w stosunku do społecznej odpowiedzialności na trzech płaszczyznach: społecznej, gospodarczej i środowiskowej.

Celem artykułu jest analiza realizacji działań dotyczących społecznie odpowiedzialnego biznesu w obszarze ochrony środowiska w sektorze przemysłu wydobywczego na przykładzie przedsiębiorstwa górniczego Jastrzębskiej Spółki Węglowej SA. Ponadto artykuł przedstawia koncepcję zrównoważonego rozwoju i zrównoważonego biznesu w budowie wartości przedsiębiorstwa odpowiedzialnego społecznie.

2. Charakterystyka zrównoważonego rozwoju i biznesu

Pojęcie rozwoju zrównoważonego po raz pierwszy użyte zostało w 1972 roku na konferencji „Środowisko i rozwój” w Sztokholmie. Przyjmuje się, że oznacza on rozwój lub wzrost społeczno-gospodarczy uwzględniający wymogi ekologiczne.

Zrównoważony rozwój wyrażany jest przez trzy kluczowe obszary: ekologiczny (zachowanie środowiska i jego naturalnych zasobów), ekonomiczny (rozwój gospodarczy stymulowany przez postęp technologiczny i wzrost efektywności wykorzystania surowców, materiałów i pracy ludzkiej) i społeczny (poprawa warunków życia i bezpieczeństwa wszystkich ludzi) [Mazur-Wierzbicka 2005, s. 33–37].

W raporcie Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju ONZ podkreślono, że stworzenie w pełni zrównoważonego modelu życia, czyli poprawy jakości życia ludzi na całym świecie bez rabunkowej eksploatacji ziemskich zasobów naturalnych, wymaga zróżnicowanych działań w poszczególnych regionach świata. Niezbędna do tego jest integracja działań w trzech obszarach, takich jak:

1. wzrost gospodarczy i równomierny podział korzyści,
2. ochrona zasobów naturalnych i środowiska,
3. rozwój społeczny [Brundtland Report 1987].

Na II Konferencji Narodów Zjednoczonych w 1992 roku w Rio de Janeiro zrównoważony rozwój zdefiniowano jako rozwój społeczny i gospodarczy, zaspokajający potrzeby współczesnych pokoleń i nienaruszający możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. We współczesnej gospodarce podstawą rozwoju są podejmowane decyzje w celu maksymalizacji korzyści przez podmioty, które działają w warunkach rynkowych. Od tych podmiotów zależą wybory w poszczególnych obszarach: gospodarka, społeczeństwo i środowisko. W przypadku dwóch pierwszych decyzje rynkowe są kwestią oczywistą, w trzecim obszarze regulacje najczęściej dotyczą zasad nierynkowych–administracyjnych [Graczyk 2009, s. 99–108]. Zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju te trzy obszary powinny funkcjonować według jednakowych reguł.

Zrównoważony biznes, określany również zielonym rozwojem gospodarki, stanowi nową ścieżkę rozwoju społeczno-gospodarczego, która efektywniej realizuje cele zrównoważonego rozwoju. Podstawą budowania trwałego i zrównoważonego przedsiębiorstwa jest zrównoważona produkcja i konsumpcja. Zwraca się uwagę na modernizację produkcji prowadzącą do optymalizacji procesów, ograniczenia energii i materiałów, a także na skuteczny dialog między przedsiębiorcami a władzami państwa. Zasadniczo potrzeby konsumentów i przedsiębiorców powinny być monitorowane i dopasowywane do zmieniających się uwarunkowań gospodarczych [Lorek 2014, s. 17–20].

3. Społeczna odpowiedzialność biznesu

Społeczna odpowiedzialność biznesu (*Corporate Social Responsibility – CSR*) oznacza dobrowolne uwzględnienie przez przedsiębiorstwa problemów społecznych i ekologicznych, a także ich relacji z zainteresowanymi stronami. Jest to takie podejście do realizacji celów biznesowych, które poprzez zapewnienie bezpiecznych produktów i usług wysokiej jakości poprawia jakość życia jej interesariuszy oraz przyczynia się do zmniejszania negatywnego oddziaływania firmy na otoczenie.

To efektywna i strategiczna koncepcja zarządzania, która bierze pod uwagę odpowiedzialność firmy za wpływ, jaki ma na pracowników, klientów, akcjonariuszy, społeczności lokalne oraz środowisko naturalne. Pozwala ona zmniejszać ryzyko i maksymalizować szanse na powodzenie przedsiębiorstwa w długim okresie funkcjonowania oraz rozwijać umiejętności prowadzenia firmy, tak aby zwiększyć jej wkład w realizację polityki zrównoważonego rozwoju. Jest to prowadzenie biznesu w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju [Jarosławska-Sobór 2014].

Pojęcie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa (CSR) jest bardzo szerokie, złożone i różnie definiowane w literaturze. Światowa Rada Biznesu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju określa CSR jako: „zobowiązanie biznesu mające na celu zrównoważony rozwój ekonomiczny, zmierzający do poprawy warunków i jakości życia, dzięki współpracy zatrudnionych i ich rodzin, lokalnych społeczności oraz całego społeczeństwa”. Norma ISO 26000, którą ogłoszono w 2010 roku, definiuje społeczną odpowiedzialność biznesu jako: „odpowiedzialność organizacji za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko, poprzez przejrzyste i etyczne zachowanie, które:

- przyczynia się zrównoważonego rozwoju, zdrowia i dobrobytu społeczeństwa,
- bierze pod uwagę oczekiwania interesariuszy,
- jest zgodne z obowiązującym prawem i spójne z międzynarodowymi normami zachowania,
- jest spójne z organizacją i praktykowane w jej relacjach”.

Jednak najprościej koncepcję CSR można zobrazować przez „3E” (etyka, ekologia, ekonomia). Oznacza to, że przedsiębiorstwo działa zgodnie z prawem i społecznie przyjętymi normami etycznymi, chroni środowisko naturalne oraz maksymalizuje swoją wartość ekonomiczną, czyli przynosi zysk udziałowcom.

Odpowiedzialne prowadzenie biznesu to proces poznawania i włączania zmieniających się oczekiwań społecznych w strategię zarządzania, ale również monitorowanie wpływu takiej strategii na konkurencyjność firmy. Kryzys gospodarczy ostatnich lat przyczynił się do tego, że liderzy największych przedsiębiorstw poszukują dróg rozwoju, które włączają oczekiwania różnorodnych grup interesariuszy w sam proces tworzenia wartości i uwzględniają gwałtownie następujące zmiany, zarówno lokalne, jak i globalne [Rok 2010].

Zdarza się, że niektórzy autorzy w swoich publikacjach, mimo prawidłowej interpretacji koncepcji CSR, stosują zamiennie pojęcia: CSR i zrównoważony biznes. Jednakże nie są to pojęcia tożsame. Koncepcja CSR, koncentrująca się na danej organizacji, stanowi zarówno pewną filozofię, jak i zestaw narzędzi pozwalających osiągnąć stan zrównoważonego biznesu, który w dłuższej perspektywie, prócz korzyści środowiskowych i społecznych, gwarantuje długotrwały wzrost wartości firmy [Gasiński, Piskalski 2009, s. 12].

4. Społeczna odpowiedzialność na przykładzie Jastrzębskiej Spółki Węglowej SA

Górnictwo węgla kamiennego jest ważną branżą w rozwoju światowej gospodarki ze względu na wzrastające potrzeby energetyczne oraz znaczący udział węgla kamiennego w ich zaspokajaniu [Jonek-Kowalska 2004].

Branża górnicza oprócz eksploataowania zasobów naturalnych, przyczynia się także do niekorzystnych skutków w środowisku, takich jak: wzrost ilości składowanych odpadów oraz wzrost emisji zanieczyszczeń do atmosfery, wody i gleby, które wywołują szkodliwe lub uciążliwe konsekwencje również dla człowieka. Przedsiębiorstwa górnicze planują działania na rzecz zrównoważonego rozwoju już na etapie tworzenia strategii i określania swoich misji. Współczesne przedsiębiorstwa górnicze, aby osiągnąć długofalowy sukces ekonomiczny, mogą zaangażować kluczowych interesariuszy do ciągłego dialogu, przy jednoczesnych działaniach na rzecz ochrony środowiska [Ogrodnik, Mieszaniec 2013].

Jastrzębska Spółka Węglowa (JSW) to największy producent wysokiej jakości węgla koksowego typu 35 (hard) i znaczący producent koksu w Unii Europejskiej. JSW została utworzona 1 kwietnia 1993 roku jako jedna z siedmiu powstałych wtedy spółek węglowych. W skład JSW wchodzi pięć kopalń węgla kamiennego:

- KWK Borynia–Zofiówka,
- KWK Budryk,
- KWK Jas–Mos,
- KWK Krupiński,
- KWK Pniówek.

W kopalniach tych wydobywa się węgiel koksowy i węgiel do celów energetycznych. Obszar wydobywczy JSW jest ulokowany w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym.

Od 1 lipca 2011 roku JSW weszła na Giełdę Papierów Wartościowych w ramach prestiżowego indeksu WIG 20, natomiast 31 lipca 2012 roku znalazła się w nowym składzie Respect Index [Mrówka 2013, s. 112–116].

Respect Index jest to indeks spółek odpowiedzialnych. Indeks funkcjonuje na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie SA od 2009 roku i jest pierwszym tego typu wskaźnikiem w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Respect Index skupia spółki notowane na głównym rynku giełdowym, które w najwyższym stopniu spełniają wymagania w zakresie ładu korporacyjnego, ładu informacyjnego i relacji z inwestorami, a przede wszystkim wymogi czynników ESG (*Environmental* – środowisko, *Social* – społeczeństwo i *Governance* – ekonomia). Spółki wchodzące w skład indeksu Respect są zobowiązane do dostarczenia informacji na temat wyróżnionych kwestii odnoszących się do realizacji CSR, a następnie przechodzą weryfikację, której w drodze audytu dokonuje firma Deloitte [Aluchna 2013, s. 22–23].

JSW jako spółka odpowiedzialna społecznie proaktywnie zarządza relacjami ze wszystkimi interesariuszami, na których oddziałuje. Spółka zdefiniowała cztery kluczowe grupy interesariuszy, do których należą: akcjonariusze, pracownicy, otoczenie, społeczność lokalna.

4.1. Cele strategii społecznej odpowiedzialności biznesu wg JSW SA

Cele, które spółka sobie postawiła w zakresie społecznej odpowiedzialności, to wsparcie biznesowych celów strategicznych firmy, a w szczególności wpływ na społeczeństwo i minimalizacja negatywnego oddziaływania na środowisko oraz budowa wizerunku JSW SA jako wiarygodnego i solidnego partnera biznesowego dla dostawców i klientów.

Jako wiarygodny partner w biznesie za priorytet stawia sobie troskę o klienta i jego satysfakcję bez względu na rodzaj oferowanego produktu czy usługi. Założeniem w tym obszarze jest polepszenie jakości obsługi klienta, partnerstwo oraz etyczne postępowanie w relacji z klientami, dotrzymywanie warunków kontraktów zawieranych z odbiorcami i dostawcami (terminowość, jakość), przejrzysta procedura handlowa i reklamacyjna oraz oferowanie swoim kontrahentom dodatkowego serwisu.

W obszarze środowiska naturalnego jako spółka górnicza nie może uniknąć szkodliwych efektów działalności. Jednakże jako świadoma swojej odpowiedzialności za negatywne skutki dla środowiska, podejmuje działania w celu ograniczenia szkód górniczych, a także bierze udział w rekultywacji terenu. Celem dla JSW jest ochrona wód przed zasoleniem, racjonalne gospodarowanie odpadami (wydobywczymi, niebezpiecznymi i innymi), ograniczenie emisji gazów cieplarnianych do powietrza, minimalizowanie oddziaływania eksploatacji górniczej na powierzchnię terenu oraz edukacja ekologiczna wśród pracowników.

Następny obszar spółki obejmuje ciągle zwiększanie poziomu bezpieczeństwa i higieny pracy przez m.in. programy szkoleniowe czy modernizację systemu podziemnego transportu. Istotną wartością dla firmy są ludzie. Polityka kadrowa w JSW zakłada szkolenia, które mają budować nowe kompetencje, a tym samym tworzyć wykwalifikowanych specjalistów, którzy będą mieć zapewnione dobre miejsce i warunki pracy.

Kolejnym celem strategii CSR spółki jest aktywne uczestnictwo w życiu społeczności. JSW SA oprócz tego, że jest podmiotem biznesowym, to także członkiem lokalnych społeczności, w których aktywnie uczestniczy. Założeniem spółki jest wspieranie inicjatyw społeczności lokalnej, budowanie wizerunku JSW jako mecenasa sportu, wspieranie rozwoju instytucji naukowych, służby zdrowia oraz programów wspierających uzdolnioną młodzież [www1].

4.2. Wskaźniki środowiskowe uwzględniane w raportach zrównoważonego rozwoju w Jastrzębskiej Spółce Węglowej SA

Zaangażowanie JSW w ochronę środowiska naturalnego jest głównym elementem strategii zrównoważonego rozwoju firmy. Jest ono regulowane przez rygorystyczne zasady ujęte w Polityce Środowiskowej Jastrzębskiej Spółki Węglowej SA oraz zasady wdrożonego w 2005 roku Systemu Zarządzania Środowiskowego według standardu ISO 14001.

Celem strategii działalności JSW SA w zakresie ochrony środowiska jest ograniczenie i zminimalizowanie negatywnego oddziaływania produkcji górniczej na środowisko naturalne. W tym zakresie realizowane są następujące kierunki działań:

- dozowanie zasolonych wód dołowych kolektorem „Olza” do rzeki Odry, a tym samym zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na wody powierzchniowe i spełnienie warunków ochrony hydrotechnicznej,
- zmniejszenie ilości wytwarzanej skały płonnej – odpadów wydobywczych i maksymalne jej zagospodarowanie w wyrobiskach podziemnych i na powierzchni oraz wykorzystanie do produkcji kruszyw,
- redukcja emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych do atmosfery ze szczególnym uwzględnieniem zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych,
- minimalizacja wpływów eksploatacji górniczej na powierzchnię terenu,
- realizacja napraw obiektów inżynieryjno-budowlanych dotkniętych uszkodzeniami górnictwem,
- likwidacja nadmiernego poziomu hałasu emitowanego do środowiska,
- rekultywacja i zagospodarowanie terenów objętych działalnością górnictwem [www1].

4.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Długość sieci rurociągów odprowadzających słone wody z kopalń do rzeki w ramach systemu retencyjno-dozującego „Olza”, należącego do Przedsiębiorstwa Gospodarki Wodnej i Rekultywacji SA, które wchodzi w skład Grupy Kapitałowej JSW SA, wynosi 85 km [www3]. Zadaniem tego systemu jest ochrona rzek i mniejszych dopływów w zlewni Górnej Odry przed zasoleniem na długości przekraczającej 100 km [www2].

Każda kopalnia JSW SA prowadzi odwadnianie poprzez odprowadzenie zasolonych wód dołowych na powierzchnię. Ze względu na wysoki poziom zasolenia kluczowe jest takie prowadzenie gospodarki wodami dołowymi, żeby zapobiegać degradacji środowiska. Poza systemem Olza, JSW prowadzi także odsalanie wód dołowych w Zakładzie Odsalania „Dębieszko”, w którego wyniku uzyskuje się sól kuchenną i przemysłową. W jednej kopalni wypompowuje się z dołu dziennie średnio ok. 3000 m³ zasolonych wód, co dla sześciu kopalni daje średnio ok. 18 000 m³ na dobę [www2]. W kopalniach wykorzystywane są trzy rodzaje wód: pitna, prze-

mysłowa i zasolona. Kopalnie nie odprowadzają ścieków technologicznych do środowiska, gdyż wody technologiczne znajdują się w obiegach zamkniętych, a ścieki bytowe odprowadzane są do oczyszczalni zewnętrznych.

4.4. Powietrze

Dzięki wykorzystaniu metanu JSW SA pokrywa 98% własnego zapotrzebowania na ciepło oraz 45% własnego zapotrzebowania na energię elektryczną [www4].

Źródłami emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych do atmosfery są urządzenia technologiczne związane z procesem wzbogacania węgla, tj.: suszarnie flotokonzentratu oraz obiekty Zakładów Mechanicznej Przeróbki Węgla, a także szyby wentylacyjne.

Kopalnie JSW SA emitują do atmosfery dwa główne rodzaje gazów cieplarnianych: metan (CH_4) i dwutlenek węgla (CO_2). Źródłem emisji dwutlenku węgla są procesy termicznego suszenia węgla prowadzone w instalacji suszarni flotokonzentratu. Obecnie instalacje takie pracują jeszcze tylko na terenie kopalń „Pniówek” i „Krupiński”. Metan występujący jako kopalina towarzysząca zasobom złóż węgla kamiennego jest uwalniany i ujmowany w trakcie robót górniczych dla zapewnienia bezpieczeństwa załogi. Metan jako gaz cieplarniany stanowi kopalinę towarzyszącą, na którą kopalnie posiadają koncesje. Do produkcji energii elektrycznej i ciepłej wykorzystywane jest 40% wydzielonego gazu [www4]. JSW SA zarabia ponad 15 mln zł na sprzedaży metanu i zaoszczędza kolejne ok. 13 mln zł z tytułu tańszej energii elektrycznej [www4]. Od 2007 roku zmniejszono emisję pyłów do atmosfery o 45% w związku ze zmianą technologii suszenia węgla [www4].

4.5. Odpady

Powierzchnia hałd kamienia zazielenionych i zadrzewionych przez Spółkę każdego roku wynosi 9 ha [www5]. Źródłem powstawania odpadów jest prowadzona przez JSW SA działalność związana z procesem produkcji węgla kamiennego oraz działalność pomocnicza związana z utrzymaniem ruchu, obsługą sprzętu i maszyn. Kopalnie JSW SA prowadzą segregację ok. 50 rodzajów odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne.

Odpady wydobywcze i produkowane z nich kruszywo skalne – górnicze wykorzystywane są w budownictwie drogowym, do prac inżynieryjno-budowlanych oraz hydrotechnicznych. Wiele dróg i wiaduktów budowanych jest z kruszyw kopalnianych i odpadów wydobywczych, m.in. modernizowany wiadukt na trasie Jastrzębie-Zdrój – Pawłowice, odcinek drogi w Połomii na trasie Jastrzębie-Zdrój – Świerklany, odcinek autostrady A1 Sośnica – Bełk. Część odpadów wydobywczych wraz z odpadami z elektrowni i wodą zasoloną stosowana jest do wypełniania i doszczelniania zrobów ścian zwałowych w celach zwalczania zagrożenia pożarowego i metanowego, ograniczenia emisji metanu i osiadań terenu, poprawy warunków wentylacji oraz wypełniania zlikwidowanych i otamowanych zbędnych wyrobisk górniczych [www5].

5. Zakończenie

Przeanalizowana literatura oraz materiały źródłowe wykazują, że CSR jest domeną dużych przedsiębiorstw, w których rozwija się dynamicznie. Znaczące miejsce zajmuje tutaj m.in. grupa spółek z branży wydobywczej. Jastrzębska Spółka Węglowa odgrywa istotną rolę we wdrażaniu i promowaniu CSR w Polsce i na świecie. Działalność spółki jest zdywersyfikowana, a przewagę stanowią opisane praktyki środowiskowe. Realizacja działań społecznie odpowiedzialnych w analizowanym obszarze środowiska w JSW wynika ze świadomości zmian zachodzących w otoczeniu. Spółka jako lider rynku stworzyła strategię firmy odpowiedzialnej, która wykorzystuje technologie, aby zwiększyć swoją konkurencyjność. Założeniem do strategii było uwzględnienie interesów wszystkich stron w dążeniu do osiągnięcia celów ekonomicznych. Społecznej odpowiedzialności nie powinno się interpretować tylko pod kątem środowiskowym, ale także społecznym i ekonomicznym, realizującym ideę sprawiedliwości zawartą w założeniach zrównoważonego rozwoju: sprawiedliwości środowiskowej i sprawiedliwości społecznej.

CSR nie musi stanowić dodatkowego czynnika kosztowego w organizacji, lecz poprzez strategię zarządzania powinna stanowić skuteczny mechanizm tworzący wartość dodaną stymulując innowacyjność i budując przewagę konkurencyjną. Celem społecznej odpowiedzialności organizacji powinien być czynny udział w idei zrównoważonego rozwoju. Jastrzębska Spółka Węglowa aktywnie przyczynia się do rozwoju regionu. Zapewnia gwarancję pomocy społecznej dla tysięcy pracowników, ale także dba o poprawę warunków życia mieszkańców regionu i środowiska.

Wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności w branży górniczej jest uzasadnione, ponieważ konsekwencje prowadzenia tej działalności przewyższają skalę zagrożeń typową dla prowadzenia działalności gospodarczej przez inne branże. Problem ryzyka środowiskowego i ekologicznego w dalszym ciągu przybiera na znaczeniu, zwłaszcza w krajach rozwijających się, które z jednej strony są zainteresowane pozyskiwaniem strategicznych inwestorów dla gospodarki, a z drugiej – nie mają dostatecznie rozwiniętych mechanizmów, które pozwolą na niwelowanie skutków eksploatacji górniczej.

Literatura

- Aluchna M., 2013, *Ramy teoretyczne i metodologiczne badania*, [w:] *Strategie społecznej odpowiedzialności polskich spółek giełdowych*, red. P. Płoszajski, SGH, Warszawa.
- Bednorz J., 2011, *Społeczno-ekologiczne skutki eksploatacji węgla kamiennego w Polsce*, *Górnictwo i Geologia*, t. 6, z. 4.
- Brundtland Report, 1987, *Our Common Future*.
- Gasiński T., Piskalski G., 2009, *Zrównoważony biznes. Podręcznik dla małych i średnich przedsiębiorstw*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.

- Graczyk A., 2009, *Mechanizmy rynkowe w ochronie środowiska jako czynnik zrównoważonego rozwoju*, Problemy Ekorożwoju, vol. 4, nr 1.
- Jarosiławska-Sobór S., 2014, *Praktyczny wymiar paradygmatu społecznej odpowiedzialności w polskim górnictwie węgla kamiennego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 338, *Spoleczna odpowiedzialność organizacji. Diagnoza i doskonalenie*, red. Z. Pisz, M. Rojek-Nowosielska, UE, Wrocław.
- Jonek-Kowalska I., 2014, *Corporate Social Responsibility a środowiskowe i społeczne skutki likwidacji kopalń*, Zeszyty Naukowe Wydziału Zamiejscowego w Chorzwie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, nr 16.
- Lorek E., 2014, *Zrównoważony biznes podstawą budowy zielonej gospodarki – dokonania i perspektywy rozwoju*, Monografie Politechniki Łódzkiej, *Współczesne problemy zarządzania a społeczna odpowiedzialność biznesu*, red. A. Depta.
- Mazur-Wierzbicka E., 2005, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju jako podstawa gospodarowania środowiskiem przyrodniczym*, [w:] *Funkcjonowanie gospodarki polskiej w warunkach integracji i globalizacji*, red. D. Kopycińska, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Mrówka R., 2013, *Spoleczna odpowiedzialność biznesu w sektorze wydobywczym*, [w:] *Strategie społecznej odpowiedzialności polskich spółek giełdowych*, red. P. Płoszajski, SGH, Warszawa.
- Ogrodnik R., Mieszaniec J., 2013, *Górnictwo węgla kamiennego w kontekście zrównoważonego rozwoju*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 318, *Polityka zrównoważonego i zasobooszczędnego gospodarowania*, red. A. Graczyk, UE, Wrocław.
- Połotnicka A., Hewelka E., 2015, *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw jako narzędzie zrównoważonego rozwoju na przykładzie Cemex Polska*, Przegląd Naukowy – Inżynieria i Kształtowanie Środowiska, nr 67.
- Raport zrównoważonego rozwoju Jastrzębska Spółka Węglowa SA 2013.
- Rok B., 2010, *Instytucjonalizacja społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Perspektywa teoretyczna i strategia badawcza*, [w:] *Oblicza społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, red. W. Pańkow, B. Rok, M. Strumińska-Kutra, J. Woźniczko, Scholar, Warszawa.
- www1, www.jsw.pl (11.03.2016).
- www2, www.pgwir.pl (11.03.2016).
- www3, www.jsw.pl/raport-csr/srodowisko-naturalne/gospodarka-wodno-sciekowa (11.03.2016).
- www4, www.jsw.pl/raport-csr/srodowisko-naturalne/powietrze (11.03.2016).
- www5, www.jsw.pl/raport-csr/srodowisko-naturalne/odpady (11.03.2016).
- Zieliński M., 2014, *Corporate Social Responsibility a efektywność przedsiębiorstwa*, Problemy Zarządzania: Konteksty – Innowacje – Praktyka, nr 16.